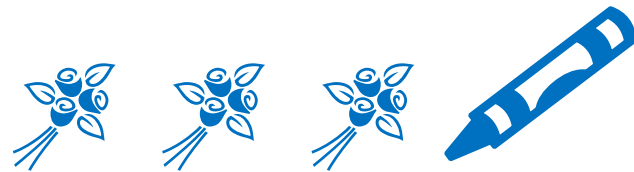

อธิบายบาลีไวยากรณ์กิริยาภิตกั

การประกอบมาน ปัจจัยเป็นเหตุกัตตฺวาจก

โดยพระมหาธรรมรงค์ ธรรมภาณี ป.ธ.๙

หลักการประกอบ มาตรา ปัจจุบัน เป็นเหตุกั้ตตุวาก

หลักการประกอบ มาณ ปัจจัยเป็นเหตุกัตตฺวาจก

☛ มาณ ปัจจัยที่เป็นเหตุกัตตฺวาจกมีหลักการดังนี้

๑) ธาตุที่นำมาประกอบจะเป็นสกัมมธาตุก็ได้ อกัมมธาตุก็ได้

๒) ให้ลงปัจจัยในเหตุกัตตฺวาจก ได้เพียง ๒ ตัวเท่านั้น คือ ฌย และ

ฌาปย (ห้ามลง ฌ, ฌาเป เพราะสระที่สุดปัจจัยเป็นสระเสียงยาว)

๓) หมวด ฎ, รุ, สุ, ตน, จุร ไม่นิยมลงปัจจัยประจำหมวดธาตุ

๔) หมวด ทิว, กิ, คห จะลงปัจจัยประจำหมวดธาตุหรือไม่ลงก็ได้

๕) ขยายนามศัพท์ใดมีลิงค์คล้ายตามนามศัพท์นั้น

มาน บัจจัย

องค์ประกอบของเหตุกัตตฺวาจก

สกัมม./อกัมม.

ณฺย/ณฺยาปย

มาน

วิภัตตินาม

หลักการลง ฌย, ฌาปย ปัจจัย
หลังธาตุประเภทต่าง ๆ

หลักการลง ฌย, ฌาปย ปัจจัยหลังธาตุ

มาน ปัจจัยที่เป็นเหตุกัตตฺวาจกมีหลักการดังนี้:-

๑)เอกสระธาตุที่ลงท้ายด้วยสระ อุ อู ลง ฌย ปัจจัยเท่านั้น

๒)เอกสระธาตุที่ลงท้ายด้วยสระ อา อิ อี เอ ลง ฌาปย ปัจจัย เช่น ทา, ชิ, นี, เค, ปเล (ยกเว้น ปา ธาตุให้ลง ฌย ปัจจัยได้)

๓)อเนกสระธาตุ (เว้นหมวด จุร) ลงปัจจัย ฌย และ ฌาปย

๔)อเนกสระธาตุ หมวด จุร ธาตุ ลง ฌาปย ปัจจัย

๕)หลักการพฤษีสระต้นธาตุ การลงนิคคหิตอาคมกลางธาตุ (หมวด รุช) การแปลง ย ปัจจัย (หมวด ทิว) มีวิธีการเดียวกับเหตุกัตตฺวาจกในอาชยาต

๖. เมื่อพฤษภีสระต้นธาตุแล้วให้ลบ ฌ ที่ ฌย (เหลือ ย) และ ฌ ที่ ฌาปย (เหลือ อาปย) ปัจจัยทิ้งเสมอก่อนลง มาณ ปัจจัย ตัวอย่างเช่น :-

สุ+ฌย+माण+ลี	=สวายนมาโน	ยัง...ให้ฟังอยู่
คิ+ฌาปย+माण+ลี	=คายนาปยมาโน	ยัง...ให้ขับร้องอยู่
สิ+ฌาปย+माण+ลี	=สยานาปยมาโน	ยัง...ให้นอนอยู่
ทา+ฌาปย+माण+ลี	=ทานาปยมาโน	ยัง...ให้ถวายเป็นอยู่
กร+ฌาปย+माण+ลี	=การานาปยมาโน	ยัง...ให้ทำอยู่

แจกธาตุทั้ง ๘ หมวดด้วยมานะ ปัจจัย
เป็นเหตุกัตตฺวาจกเป็นตัวอย่าง

เหตุกั้ตตุวากก : แจกธาตุมวด ฎ เป็นตัวอย่าง

☛ ธาตุพยางค์เดี่ยวเป็น อา

๑. นิ+ธา+ณาปย+มาน+ลี

=นิธาปยมาโน

ยัง...ให้ฝังไว้อยู่

๒. ทา+ณาปย+มาน+ลี

=ทาปยมาโน

ยัง...ให้ถวายเป็นอยู่

๓. ปา>ปาย+ณาปย+มาน+ลี

=ปายาปยมาโน

ยัง...ให้ตีมอยู่

๔. อุป+ฐา+ณาปย+มาน+ลี

=อุปฐาปยมาโน

ยัง...ให้ตั้งมั่นอยู่

๕. นิ+ฐา+ณาปย+มาน+ลี

=นิฐาปยมาโน

ยัง...ให้สำเร็จอยู่

๖. อุ+ฐา+ณาปย+มาน+ลี

=อุฐาปยมาโน

ยัง...ให้ตั้งขึ้นอยู่

๗. ส+อุ+ฐา+ณาปย+มาน+ลี

=สมุฐาปยมาโน

ยัง...ให้ตั้งขึ้นอยู่

๘. ปติ+ฐา+ณา+ปย+มาน+ลี

=ปติฐฎาปยมาโน

ยัง...ให้ตั้งมั่นอยู่

๙. อธิ+ฐา+ณา+ปย+มาน+ลี

=อธิฐฎาปยมาโน

ยัง...ให้ตั้งมั่นอยู่

๑๐. สั+ฐา+ณา+ปย+มาน+ลี

=สณฐฎาปยมาโน

ยัง...ให้ตั้งมั่นอยู่

๑๑. สั+นิ+ฐา+ณา+ปย+มาน+ลี

=สณฺนิฐฎาปยมาโน

ยัง...ให้ตั้งมั่นอยู่

๑๒. วิ+อว+ฐา+ณา+ปย+มาน+ลี

=วฎาฐฎาปยมาโน

ยัง...ให้ตั้งลงอยู่

๑๓. ป+ฐา+ณา+ปย+มาน+ลี

=ปฎาฐฎาปยมาโน

ยัง...ให้เริ่มอยู่

๑๔. ปา+ณย+มาน+ลี

=ปายมาโน*

ยัง...ให้เต็มอยู่

๑๕. ปริ+ธา+ณา+ปย+มาน+ลี

=ปริธาปยมาโน

ยัง...ให้ฝังอยู่

ปายมานโณ รูปเดียวเป็นได้หลายวาทก มีที่ใช้ในปกรณ์บาลีดังนี้

๑. (สา กุลธิตา) สามิกะ นหายนุเต, ปุตุตฺ ปายมานา จิตฺตา.

อ.กุลธิตานั้น ครั้นเมื่อสามิ อาบอยู่, ยืน ยังบุตร ให้ดีมอยู่แล้ว (ซึ่งน้ำนม).

เป็นเหตุกัตตวาทก (ธมฺมปทญฺญกฺกา ๑ หน้า ๔๖)

๒. (ชมฺพุโก) ทุคฺคตกุเล นิพฺพตฺติตฺตฺวา ธญฺญํ วา ชีริ วา สปฺปี วา

(ปุคฺคเลน) ปายมานโณ ตํ จฏฺเทตฺตฺวา มุตฺตเมว ปิวติ.

อ.ชัมพุกะ (อันบุคคล) ให้ดีมอยู่ ซึ่งน้ำนม หรือ หรือว่า ซึ่งนมสด หรือว่า ซึ่งเนยใส ทิ้งแล้ว ซึ่งวัตถุมีน้ำนมเป็นต้นนั้น ย่อมดีม ซึ่งน้ำบุตร.

เป็นเหตุกัมมวาทก (ปรมตฺถทีปนี ๒) หน้า ๑๕)

๓.ชาติสี โส (อนิตถิคนุฏุมารุ) ปายมาโน โรหติ ฯ

เป็นเหตุกัมมวาก (ชาติกฏจกธา ดิก-ปญจกนิปาต. หน้า ๖๘)

“ปายมาโน” ในประโยคนี้หมายถึง (อุกแม่ณม) ป้อนนม เป็นเหตุกัมมวาก.

แปลโดยพยัญชนะว่า

“อ.อนิตถิคันฎุมารุนัน อันแม่ณม ท. ให้ดื่มอยู่ ย่อมร้องให้.”

☛ ธาตุพยางค์เดี่ยวเป็น อี อี

นี+ณาปย+มาน+ลี =นยาปยมาโน ยัง...ให้นำไปอยู่

ภี+ณาปย+มาน+ลี =ภยาปยมาโน ยัง...ให้กลัวอยู่

☛ ธาตุพยางค์เดี่ยวเป็น อุ อุ

อนุ+ภฺ+ณย+มาน+ลี =อนุภายมาโน ยัง...ให้เสวยอยู่

วิ+ภฺ+ณย+มาน+ลี =วิภายมาโน ยัง...ให้เจริญอยู่

อภี+ภฺ+ณย+มาน+ลี =อภิภายมาโน ยัง...ให้ข่มขี้อยู่

สํ+ภฺ+ณย+มาน+ลี =สมภายมาโน ยัง...ให้เจริญอยู่

☛ ฤ ธาตุ (ชมเชย) อยู่หมวด ภู (ลง อ ปัจจัย) และหมวด กิ (ลง นา ปัจจัย)

☞ ธาตุ ๒ พยางค์มี ห เป็นที่สุด

ทุห+ณาปย+มาน+ลี = ทุหาปยมาโน

ยัง... รีดอยู่

วห+ณาปย+มาน+ลี = วหาปยมาโน

ยัง... นำไปอยู่

ทห+ณาปย+มาน+ลี = ทหาปยมาโน

ยัง... ไหม้อยู่

☛ ธาตุที่มี ๒ พยางค์ขึ้นไป

ปจ+ณย+มาน+ลี

=ปจยมาโน

ยัง...ให้หุงอยู่

ลภ+ณย+มาน+ลี

=ลาภยมาโน

ยัง...ให้ได้อยู่

รช+ณย+มาน+ลี

=ราชยมาโน

ยัง...ให้ย้อมอยู่

วจ+ณย+มาน+ลี

=วาจยมาโน

ยัง...ให้กล่าวอยู่

นิ+ชิป+ณาปย+มาน+ลี

=นิกุชิปายมาโน

ยัง...ให้ข้างอยู่

กีฬ+ณาปย+มาน+ลี

=กีฬายมาโน

ยัง...ให้เล่นอยู่

ขม+ณาปย+มาน+ลี

=ขมาปยมาโน

ยัง...ให้ยกโทษอยู่

ตป+ณย+มาน+ลี

=ตปยมาโน

ยัง...ให้ร้อนอยู่

ลิข+ณาปย+มาน+ลี	=ลิขายปยมาโน	ยัง...ให้เขียนอยู่
สุป+ณาปย+มาน+ลี	=สุพายปยมาโน	ยัง...ให้หลับอยู่
คิล+ณาปย+มาน+ลี	=คิลายปยมาโน	ยัง...ให้กลืนอยู่
วิ+กิริ+ณาปย+มาน+ลี	=วิกิรายปยมาโน	ยัง...ให้ไปรยอยู่
นุท+ณาปย+มาน+ลี	=นุทายปยมาโน	ยัง...ให้บรรเทาอยู่
ชิป+ณาปย+มาน+ลี	=ชิพายปยมาโน	ยัง...ให้ขวางอยู่
มุส+ณาปย+มาน+ลี	=มุสายปยมาโน	ยัง...ให้สัมผัสอยู่

เปล+ณาเป+มาน+ลี =ปลาปยมาโน ยัง...ให้หนีไปอยู่.

👉 หนังสือธาตุวัตถสังคหปาฐนิสสยะได้กล่าวถึง “ปลาย” ธาตุเอาไว้ในหน้า ๒๓๙ ระบุว่า (ปลาย=ปลายเน) แปลว่า หนีไป (ภ.)

คัมภีร์โลเกียะ (สันสกฤต) กำหนดว่าเป็น ปรา บทหน้า อย ธาตุ ดังนั้นกิริยาตัวนี้พึงทราบว่ามีนัยหลากหลาย (ตั้งชื่อธาตุได้หลายแบบ).

แต่ในคัมภีร์สัททนีตีวางหลักไว้ว่า ธาตุมี เอ เป็นที่สุดให้แปลงเป็น อาย ดังนั้น คำว่า “ปลาปยมาโน, ปลายมาโน” จึงตั้งเป็น เปล ก็ได้

สรุปการลง มาณ ปัจจัยเป็นเหตุกัตตฺวาจกในหมวด ภู ชาติ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาด	กิตก์			
ทา	ณาปย	มาน	ลี	ทาปยมาโน	ให้ถวายเป็นอยู่
นี	ณาปย	มาน	ลี	นยาปยมาโน	ให้นำไปอยู่
ภู	ณย	มาน	ลี	ภาวยมาโน	ให้เจริญอยู่
วท	ณาปย	มาน	ลี	วทาปยมาโน	ให้กล่าวอยู่
เค	ณาปย	มาน	ลี	คยาปยมาโน	ให้ขับร้องอยู่

เหตุกัตตฺวากก : แจกธาตุมวด รุฑ เป็นตัวอย่าง (ไม่ลงนิคคหิต)

รุฑ+ณาเป+มาน+ลี	=โรธาปยมาโน	ยัง...ให้ปดอยู่
มุจ+ณาเป+มาน+ลี	=โมจาปยมาโน	ยัง...ให้ปล่อยอยู่
ภุช+ณาเป+มาน+ลี	=โภชาปยมาโน	ยัง...ให้กินอยู่
ลีป+ณาเป+มาน+ลี	=เลปาปยมาโน	ยัง...ให้ฉาบอยู่
ลีจ+ณาเป+มาน+ลี	=เสจาปยมาโน	ยัง...ให้รดอยู่
ยุช+ณาเป+มาน+ลี	=โยชาปยมาโน	ยัง...ให้ประกอบอยู่
ฉิท+ณาเป+มาน+ลี	=เชทาปยมาโน	ยัง...ให้ตัดอยู่
ลัม+น+ณาเป+มาน+ลี	=สมฺมุนาปยมาโน	ยัง...ให้สมมติอยู่

สั+มน+ณาเป+มาน+ลี =สมฺมณฺนาปยมาโน ยัง...ให้สมมติอยู่

☛ มน ธาตุนี้มีใช้เป็นเหตุกัตตฺวาจกในรูป ตุ ปัจจัย ปรากฏในวินยฎฐกถา

(สมนฺตปาสาทิกา ๒ หน้า ๘๑)

☛ ตสฺมา ตํ อายสมฺนตํ สมฺมณฺนาเปตฺุ พฺยตฺเตน ภิกฺขุณา.

สรุปการลง มาณ ปัจจัยเป็นเหตุกัตตฺวากในหมวด รุช ชาติ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาด	กิตก์			
รุช	ณาปย	มาน	ลี	โรธาปยมาโน	ให้ปิดอยู่
มฺจ	ณาปย	มาน	ลี	โมจาปยมาโน	ให้ปล่อยอยู่
ภุช	ณย	มาน	ลี	โกชยมาโน	ให้กินอยู่
ภิท	ณาปย	มาน	ลี	เกทาปยมาโน	ให้ตีอยู่
ฉิท	ณาปย	มาน	ลี	เจทาปยมาโน	ให้ตัดอยู่

ลงนิคคหิตอาคม

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาชยาด	กิตก์			
รุธ	ธนาปย	มาน	ล	รุธธาปยมาโน	ให้ปิดอยู่
มฺจ	ธนาปย	มาน	ล	มฺจธาปยมาโน	ให้ปล่อยอยู่
ภุช	ณย	มาน	ล	ภุชชยมาโน	ให้กินอยู่
ภิท	ธนาปย	มาน	ล	ภิทธาปยมาโน	ให้ตีอยู่
ฉิท	ธนาปย	มาน	ล	ฉิทธาปยมาโน	ให้ตัดอยู่

เหตุกัมมวาทก : แจกธาตุหมวด ทิว เป็นตัวอย่าง

พุธ+ธนาปย+มาน+ลี

=โพธปยมาโน

ยัง...ให้ตรัสรู้อยู่

วิธ+ธนาปย+มาน+ลี

=เวธปยมาโน

ยัง...ให้แทงอยู่

ลีธ+ธนาปย+มาน+ลี

=เสธปยมาโน

ยัง...ให้เย็บอยู่

คา+ธนาปย+มาน+ลี

=คายาปยมาโน

ยัง...ให้ขับร้องอยู่

ฆา+ธนาปย+มาน+ลี

=ฆายาปยมาโน

ยัง...ให้สูดดมอยู่

ชี่+ธนาปย+มาน+ลี

=เชปยมาโน

ยัง...ให้สิ้นไปอยู่

นุหา+ธนาปย+มาน+ลี

=นุหาปยมาโน

ยัง...ให้อาบอยู่

ปริ+ทา+ณาปย+มาน+ลี =ปริทาปยมาโน ยัง...ให้เสื่อมอยู่

นิ+วา+ณาปย+มาน+ลี =นิพุพาปยมาโน ยัง...ให้ดับอยู่

นิ+ลี+ย+ณาปย +มาน+ลี =นิลียาปยมาโน ยัง...ให้ช่อนอยู่

อเนกสัระธาตุในหมวดนี้จะลง ย ปัจจัยประจำหมวดธาตุก็ได้ ไม่ลงก็ได้ ถ้าลง ย

ให้แปลลง ย กับที่สุดธาตุเป็นอย่างอื่น

พฺร+ย+ณาปย+มาน+ลี =พฺรชฎาปยมาโน ยัง...ให้ตรัสรู้อยู่

วิธ+ย+ณาปย+มาน+ลี =วิชฎาปยมาโน ยัง...ให้แทงอยู่

ลีว+ย+ณาปย+มาน+ลี =ลีพุพาปยมาโน ยัง...ให้เย็บอยู่

วิ+นส+ย+ณาปย+มาน+ลี =วินสสาปยมาโน ยัง...ให้ฉิบหายอยู่

สรุปการลง มาณ ปัจจัยเป็นเหตุกัตตฺวาจก ในหมวด ทิว ธาตุ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาด	กิตก์			
พुरु	ณาปย	มาน	ลี	โพธาปยมาโน	ให้รู้อยู่
ปฐฺ+วิธ	ณย	มาน	ลี	ปฐฺวิธยมาโน	ให้รู้แจ้งอยู่
อุ+ปท	ณย	มาน	ลี	อุปฺปาทยมาโน	ให้เกิดขึ้นอยู่
ชี	ณาปย	มาน	ลี	เชปยมาโน	ให้สิ้นไปอยู่
นท	ณาปย	มาน	ลี	นทาปยมาโน	ให้อาบอยู่

เหตุกัตตฺวากก : แจกธาตุหมวด สฺ เป็นตัวอย่าง

ลี+ณา+ณาปย+มาน+ลี	=ลีณาปยมาโน	ยัง...ให้ผู้อยู่
สุ+ณย+มาน+ลี	=ส่วยมาโน	ยัง...ให้ฟังอยู่
สุ+ณา+ณาเป+มาน+ลี	=สุณาปยมาโน	ยัง...ให้ฟังอยู่
วุ+ณา+ณาปย+มาน+ลี	=อาวุณาปยมาโน	ยัง...ให้ร้อยอยู่

☛ ธาตุหมวด สฺ ที่ลงท้ายด้วยสระ อุ อู เมื่อประกอบเป็นเหตุกัตตฺวากก อาจมีปัจจัยประจําหมวดติดมาด้วย...มีปรากฏอยู่บ้าง เช่น

-อาวุณาเปสุสามิ

-สุณาปีตา

สรุปการลง มาณ ปัจจัยเป็นเหตุกัตตฺวากในหมวด สฺ ชาติ

ชาติ	ปัจจัย		วิภัตติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาชยาด	กิตก์			
สฺ	ณย	มาณ	ลี	สํวณมานโน	ให้ฟังอยู่
วฺ	ณา+ณนปย	มาณ	ลี	วณนปยมานโน	ให้ร้อยอยู่
ลี	ณา+ณนปย	มาณ	ลี	ลีณนปยมานโน	ให้ผูกอยู่
หิ	ณา+ณนปย	มาณ	ลี	ปนหิณนปยมานโน	ให้ส่งไปอยู่
อา+วฺ	ณา+ณนปย	มาณ	ลี	อาวณนปยมานโน	ให้เย็บอยู่

เหตุกัตตฺวาจก : แจกธาตุหมวด กี่ เป็นตัวอย่าง

ชฺ+ณฺ+ปฺย+มาณ+ลี	=ชฺยาปฺยมาโน	ยัง...ให้ชนะอยู่
จฺ+ณฺ+ปฺย+มาณ+ลี	=จฺยาปฺยมาโน	ยัง...ให้สั่งสมอยู่
นิ+มา+ณฺ+ปฺย+มาณ+ลี	=นิมฺมาปฺยมาโน	ยัง...ให้เนรมิตอยู่
กฺ+ณฺ+ปฺย+มาณ+ลี	=กฺยาปฺยมาโน	ยัง...ให้ซื้ออยู่
ฐฺ+ณฺ+ย+มาณ+ลี	=ฐาวยมาโน	ยัง...ให้กำจัดอยู่
ลา+ณฺ+ปฺย+มาณ+ลี	=ลายาปฺยมาโน	ยัง...ให้เกี่ยวอยู่
ผฺ+ณฺ+ย+มาณ+ลี	=ผาวยมาโน	ยัง...ให้ไปรยอยู่
ญฺ+ณฺ+ปฺย+มาณ+ลี	=ญฺยาปฺยมาโน*	ยัง...ให้รู้อยู่

สรุปการลง มาณ ปัจจัยเป็นเหตุกัตตฺวาจกในหมวด กิ ธาตุ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาด	กิตก์			
กิ	ณาปย	มาน	ลึ	กยาปยมาโน	ให้ซื้ออยู่
ชึ	ณาปย	มาน	ลึ	ชยาปยมาโน	ให้ชนะอยู่
ฐ	ณย	มาน	ลึ	ธวยมาโน	ให้กำจัดอยู่
จิ	ณาปย	มาน	ลึ	จายาปยมาโน	ให้สั่งสมอยู่
ญา	ณาปย	มาน	ลึ	ญาปยมาโน	ให้รู้อยู่

เหตุกัตตวาทก : แจกธาตุหมวด คห เป็นตัวอย่าง

คห+ณาปย+มาน+ลี	=คาหปยมาโน	ยัง...ให้ถือเอาอยู่
อุ+คห+ ณาปย+มาน+ลี	=อุคคาหปยมาโน	ยัง...ให้ถือเอาอยู่
นิ+คห+ ณาปย+มาน+ลี	=นิกคาหปยมาโน	ยัง...ให้ข่มอยู่
ป+คห+ ณาปย+มาน+ลี	=ปคคาหปยมาโน	ยัง...ให้ยกย่องอยู่
ส+คห+ ณาปย+มาน+ลี	=สกคาหปยมาโน	ยัง...ให้สังเคราะห์อยู่
อนุ+คห+ ณาปย+มาน+ลี	=อนุคคาหปยมาโน	ยัง...ให้อนุเคราะห์อยู่

สรุปการลง มาณ ปัจจัยเป็นเหตุกัตตฺวากในหมวด คห ชาติ

ชาติ	ปัจจัย		วิภัตติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาด	กิตก์			
คห	ณาปย	มาณ	ลี	คาทปยมาโน	ให้ถือเอาอยู่
อุ+คห	ณาปย	มาณ	ลี	อุคฺคาทปยมาโน	ให้เรียนอยู่
นิ+คห	ณย	มาณ	ลี	นิกฺคาทยมาโน	ให้ข่มอยู่
ป+คห	ณาปย	มาณ	ลี	ปกฺคาทปยมาโน	ให้ยกย่องอยู่
สํ+คห	ณย	มาณ	ลี	สงฺคาทยมาโน	ให้สงเคราะห์อยู่

เหตุกัตตฺวากก : แจกธาตุหมวด ตน เป็นตัวอย่าง

ตน+ณาปย+มาน+ลี	=ตนาปยมาโน	ยัง...ให้แผ่ไปอยู่
กร+ณาปย+มาน+ลี	=การาปยมาโน	ยัง...ให้ทำอยู่
ชาคร+ณาปย+มาน+ลี	=ชาคราปยมาโน	ยัง...ให้ตื่นอยู่
ปฏฺิ+กร+ณย+มาน+ลี	=ปฏฺิการยมาโน	ยัง...ให้ทำคึนอยู่
ปฏฺิ+ลํ+กร+ณย+มาน+ลี	=ปฏฺิสงฺขารยมาโน	ยัง...ให้ซ้อมอยู่
อนฺุ+กร+ณย+มาน+ลี	=อนฺุการยมาโน	ยัง...ให้ทำตามอยู่
อลํ+กร+ณย+มาน+ลี	=อลงฺการยมาโน	ยัง...ให้ตกเต่งอยู่
เฉพาะ กร ธาตุเมื่อมี ปฏฺิ+ลํ อยู่หน้า แปลง กร เป็น ขร ได้		

สรุปการลง มาณ ปัจจัยเป็นเหตุกัตตฺวากในหมวด ตน ชาติ

ชาติ	ปัจจัย		วิภัตติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาด	กิตก์			
ตน	ณาย	มาณ	ลี	ตนายมาณโน	ให้แผ่ไปอยู่
กร	ณาย	มาณ	ลี	กรายมาณโน	ให้ทำอยู่
สกุก	ณาย	มาณ	ลี	สกุกายมาณโน	ให้อาจหาญอยู่
ชาคร	ณาย	มาณ	ลี	ชาครายมาณโน	ให้ตื่นอยู่
อุป+กร	ณย	มาณ	ลี	อุปการยมาณโน	ให้อุปการะอยู่

เหตุกัตตฺวากก : แจกธาตุมวด จุร เป็นตัวอย่าง

จุร+ฉนาศปย+ฆาน+ลล	=จอราศปยฆานโน	ยั้ง...ให้ล้กอยู่
คูป+ฉนาศปย+ฆาน+ลล	=คอราศปยฆานโน	ยั้ง...ให้ค้ฆคอรองอยู่
ปาล+ฉนาศปย+ฆาน+ลล	=ปาลาศปยฆานโน	ยั้ง...ให้ร้กษาคอยู่
ฆุส+ฉนาศปย+ฆาน+ลล	=ฆอสาศปยฆานโน	ยั้ง...ให้ปาร้องอยู่
ทลส+ฉนาศปย+ฆาน+ลล	=ทลสาศปยฆานโน	ยั้ง...ให้เสดงอยู่
ทลส+ฉนาศปย+ฆาน+ลล	=ทลสาศปยฆานโน	ยั้ง...ให้เสดงอยู่
วร+ฉนาศปย+ฆาน+ลล	=วาราศปยฆานโน	ยั้ง...ให้ห้ฆมอยู่
ปห+ฉนาศปย+ฆาน+ลล	=ปหาศปยฆานโน	ยั้ง...ให้ส้งไปอยู่

วที+ณวปย+มาน+ลี

=วทวปยมวโน

ย้ง...ให้ไหว้อยู่

ฐร+ณวปย+มาน+ลี

=ฐรวปยมวโน

ย้ง...ให้ทรงไว้้อยู่

กาสุ+ณวปย+มาน+ลี

=ปกวสวปยมวโน

ย้ง...ให้ประกวศ้อยู่

รุษ+ณวปย+มาน+ลี

=รุษวปยมวโน

ย้ง...ให้ปลุก้อยู่

จุท+ณวปย+มาน+ลี

=จุทวปยมวโน

ย้ง...ทักท้วง้อยู่

ฉป+ณย+มาน+ลี

=ฉวปยมวโน

ย้ง...ให้เหม้อยู่

คณ+ณวปย+มาน+ลี

=คณวปยมวโน

ย้ง...ให้นับ้อยู่

กถ+ณวปย+มาน+ลี

=กถวปยมวโน

ย้ง...ให้กล่าว้อยู่

ชฎ+ณวปย+มาน+ลี

=ชฎวปยมวโน

ย้ง...ให้ถวง้อยู่

สรุปการลง มาณ ปัจจัยเป็นเหตุกั้ตตุวากในหมวด จุร ชาติ

ชาติ	ปัจจัย		วิภัติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาด	กิตก์			
จุร	ณายปย	มาณ	ลี	โจรายนมานโน	ให้ขโมยอยู่
วที	ณายปย	มาณ	ลี	วาทายนมานโน	ให้ไหว้อยู่
คูป	ณายปย	มาณ	ลี	โคปนายนมานโน	ให้คุ่มครองอยู่
จุท	ณายปย	มาณ	ลี	โจทายนมานโน	ให้ทักท้วงอยู่
ชุส	ณายปย	มาณ	ลี	โฆสายนมานโน	ให้ปาร้องอยู่